

EL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE SEPTFONDS

per MARCEL SERRA

UN DIA arribà a l'estació de Caussade un tren militar. Portava soldats de l'exèrcit republicà espanyol que venien del camp de concentració de Vernet. Baixaren dels vagons i formaren en fila de quatre fins que ocuparen l'avinguda que donava davant de l'Ajuntament. Després, la massa humana es posà en moviment i travessà el bulevard Didier-Rey seguint sempre la carretera de París, fins que es perdé camps enllà.

Als altres refugiats que es trobaren al bulevard en passar la columna, els fou possible de contemplar el pas d'aquella joventut desencantada, que portava al cos els senyals de la desfeta militar i, al rostre, l'expressió dolorosa del cansament, la fam i l'angoixa. Els vestits militars, arrugats i envellits a causa dels dies que no havien pogut canviar-se, donaven als soldats l'aparença d'uns ressucitats. Els havien desposseïts de les armes en passar la frontera i, ara, eren només unes carcasses, com el casc d'un vaixell buit, o les peces d'una màquina espatllada. La guerra s'havia acabat i, aquells homes, situats en un país estranger, eren els soldats del record, sense pàtria ni objectius, sense front de batalla ni organització. Éssers perduts, caminadors errants com el jueu de la llegenda o el pelegrí miserable, sense la llibertat d'anar de porta en porta a demanar un rosegó de pa.

Polsegosos i entristits, desanimats i llastimosos, omplien la carretera de París amb la mirada llançada endavant, cap a un destí incert i llunyà. Ben aviat corregué la veu que aquells soldats republicans s'adreçaven a Septfonds, una vila situada a cinc quilòmetres més amunt, on anava a crear-se un nou camp de concentració. Els refugiats veieren alguna cara coneguda en travessar la vila de Caussade, i les mirades s'havien encreuat i se saludaren amb la mà. Se somrigueren un moment, el temps curt que durà l'instant que es descobriren, però, sense poder abandonar la fila ni parlar-se, els soldats es fongueren aviat, colgats enmig la massa que seguia a llur darrera.

Malgrat tot sentiren una forta alegria. Eren uns altres supervivents del naufragi, uns testimonis del gran drama viscut, que tingueren la força de despertar els records de l'època heroica

passada, de la tragèdia que aquella visió ràpida tornava a llurs ulls. Fou un retrobament ràpid però esperançador. Era novament la presència de la vida que continuava.

El pas dels soldats per la carretera feia aturar tothom. Els camperols els contemplaven amb el pensament vague i el rostre inexpressiu. Aquella visió els feia pensar en els primers anys de la guerra europea, quan llurs "poilus" retornaven esparracats del front d'Alsàcia, davant l'empenta enèrgica dels alemanys. I sentiren compassió envers tots aquells homes, amb una pena profunda i sincera. Perquè el poble francès era sensible davant un espectacle semblant, que ell mateix havia viscut durament tantes vegades.

La columna avançava a poc a poc. Els cinc quilòmetres de carretera s'allargaven fins a fer-se interminables. Els més forts resistien bé però d'altres es plegaven i queien a terra. Uns carros militars, que anaven al darrera, els acollien. Quan foren plens, es féu baixar els que havien pogut reposar una mica i s'establiren uns relleus. Per fi aparegueren les primeres cases del poble de Septfonds, però la massa humana no s'aturà. Aleshores els homes continuaren caminant, ara cap al costat esquerre. Deixaren la carretera de París i es ficaren per un camí de carro. Un bon quilòmetre més enllà hi havia només el camp desert. Veieren una gran longitud de filferro espinós, semblant a una cleda immensa, i compregueren que era la fita del viatge. En efecte, aparegué una obertura i la columna anà penetrant a l'interior del clos. A les vores es veien molts uniformes francesos armats amb fusells. El dia declinava i avançaven les ombres. Dins la cleda, només hi havia la terra pelada. Els milers de soldats s'estengueren i seieren damunt les pedres i l'herba. Quan foren tots reunits, els distribuïren un pa per a quatre persones. I res més aquell dia. La intendència no estava organitzada, encara. Aquells homes hagueren de passar la nit al ras, sense mantes per a cobrir-se ni sostre que els protegís del fred.

L'endemà plougué i els soldats aguantaren l'aigua. La roba quedà xopa però no pogueren canviar-se. El tercer dia es construí la primera barraca de fusta i s'hi encabiren seixanta homes.

Els altres continuaren al ras. Tornà a ploure, aquesta vegada tota la nit. La regió del Tarn era propensa als aiguats. Cada dia es construïa una nova barraca, i era ocupada per una altra seixantena d'homes. El programa anava acomplint-se lentament. S'aixecaren també altres construccions de fusta: dos pilars a la porta, una barraca pel comandament del Camp, una altra destinada al "parloir" i les oficines, una torre alta a la qual s'instal·laren després uns altaveus potents, i les cuines. La construcció de les barraques fou una obra lenta. Unes setmanes més tard, el tros de terra campa escollit per a camp de concentració semblava una vila africana, amb les dotzenes de barraques que formaven carrers i un moviment humà incessant. Abans d'acabar-se els allotjaments, s'havien produït ja algunes defuncions. Els malalts eren transportats a Septfonds, on s'habilità per a hospital un vell casalot. I, com era natural, al costat del Camp nasqué un cementiri.

Entre les primeres barraques i la porta, un espai de tres metres d'amplada, rodejat de filferro espinós, servia per a lloc de càstig. Sempre hi havia algú, condemnat a passar un parell de dies, o bé una setmana, a "la belle étoile" sota el fred i la pluja, i disposant només de pa i aigua. Les ordres eren severes. Els catorze mil homes del Camp de Septfonds vivien sota un règim de disciplina rigorosa, i no foren pocs els qui hi deixaren la vida.

A poc a poc anaren organitzant-se els serveis auxiliars. S'instal·laren conduccions d'aigua i fou repartit material de l'exèrcit. Començà a funcionar el correu i es permeteren les visites. Uns grups de treballadors voluntaris, arreglaren el camí perquè se'ls prometé una ració doble de menjar, i tot anà entrant en l'ordre nou.

EL SILENCI REBEL

ELS BRAÇOS DE LA POR

*Els braços de la por s'ensenyoreixen
de la ciutat silenciosament,
s'allarguen pels racons i persegueixen
els homes pels camins del pensament.*

*Avancen amb les ungles afilades,
no fan soroll però tothom els sent,
penetren pels balcons i les teulades
seguint arreu dels ulls el moviment.*

*Tothom viu angoixós, tothom camina
sentint el pes feixuc a llur damunt
d'aquell fantasma que tot ho domina.*

*I per fugir del tenebrós conjunt
els homes es transformen en ruïna
com si visquessin en un món difunt.*

J. B. XURIGUERA